

АНАЛІЗ СУЧАСНОЇ ПРАКТИКИ РОЗРОБКИ СТРАТЕГІЙ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ НА ОСНОВІ ПРОБЛЕМНО-ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ

©2020 КИЗИМ М. О., БЕЛІКОВА Н. В., БЕККЕР М. Л.

УДК 332.012.2
JEL: R10; R11; R58

Кизим М. О., Белікова Н. В., Беккер М. Л. Аналіз сучасної практики розробки стратегій регіонального розвитку в Україні на основі проблемно-орієнтованого підходу

Стаття присвячена узагальненню сучасної практики розробки стратегій регіонального розвитку в Україні та обґрунтуванню переваг впровадження проблемно-орієнтованого підходу у процес стратегування соціально-економічного розвитку регіонів України. Досліджено методичні засади впровадження проблемно-орієнтованого підходу в процес стратегування соціально-економічного розвитку регіонів України для ідентифікації проблем і проблемних ситуацій регіонального розвитку та визначення на цій основі стратегічних та операційних цілей. Результати дослідження показали, що регіони України здійснюють регулювання соціально-економічного розвитку за допомогою регіональних стратегій розвитку; станом на 2020 р. усі регіони України розробили стратегії соціально-економічного розвитку на період до 2027 р. Аналіз цих документів показав, що процес визначення проблем соціально-економічного та екологічного розвитку регіону вимагає вдосконалення, оскільки наразі у стратегіях відсутня чітка ідентифікація проблем. Незважаючи на відсутність чіткого переліку проблем регіонального розвитку, усі стратегії містять систему стратегічних та операційних цілей, проте не всі регіони наводять індикатори їх досягнення. Також не всі проаналізовані стратегії регіонального розвитку містять обґрунтування визначення цілей на основі аналізу проблем соціально-економічного та екологічного розвитку регіону. Перспектива подальших досліджень полягає в удосконаленні методичних засад ідентифікації проблем соціально-економічного та екологічного розвитку та впровадженні їх у практику розробки регіональних стратегій.

Ключові слова: регіональна економіка, державна регіональна політика, соціально-економічний розвиток, аналітичне забезпечення, теоретико-методичний підхід, стратегія соціально-економічного розвитку, регіон.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-8-88-95>

Табл.: 5. **Бібл.:** 20.

Кизим Микола Олександрович – доктор економічних наук, професор, член-кореспондент НАН України, директор Науково-дослідного центру індустріальних проблем розвитку НАН України (пров. Інженерний, 1а, 2 пов., Харків, 61166, Україна)

E-mail: m.kyzym@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-8948-2656>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/Y-5422-2019>

Scopus Author ID: 57216130870

Белікова Надія Володимирівна – доктор економічних наук, доцент, учений секретар Науково-дослідного центру індустріальних проблем розвитку НАН України (пров. Інженерний, 1а, 2 пов., Харків, 61166, Україна)

E-mail: nadezdebekikova@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5082-2905>

Беккер Марк Львович – здобувач Науково-дослідного центру індустріальних проблем розвитку НАН України (пров. Інженерний, 1а, 2 пов., Харків, 61166, Україна)

UDC 332.012.2
JEL: R10; R11; R58

Kyzym M. O., Bielikova N. V., Bekker M. L. Analyzing the Modern Practice of Elaboration of Regional Development Strategies in Ukraine on the Basis of Problem-Oriented Approach

The article is concerned with generalization of modern practice of development of regional development strategies in Ukraine and substantiation of the advantages of implementing a problem-oriented approach to the process of strategizing the socio-economic development of regions of Ukraine. The methodological principles of implementation of problem-oriented approach in the process of strategizing the socio-economic development of regions of Ukraine for identification of problems and problematic situations of regional development and determination of strategic and operational goals on this basis are researched. The results of the study showed that the regions of Ukraine regulate socio-economic development using the regional development strategies; as of 2020, all regions of Ukraine have developed strategies for socio-economic development for the period up to 2027. Analysis of these documents showed that the process of identifying the problems of socio-economic and ecological development of region requires improvement, since there is currently no clear identification of problems in the existent strategies. Despite the lack of a clear list of regional development problems, all strategies contain a system of strategic and operational goals, but not all regions specify the indicators of their achievement. Also, not all of the analyzed regional development strategies contain substantiation for defining goals based on the analysis of the problems of socio-economic and ecological development of region. Prospect for further research is to improve the methodological principles of identification of problems of socio-economic and ecological development and implement them into the practice of developing regional strategies.

Key words: regional economy, the State regional policy, socio-economic development, analytical provision, theoretical-methodological approach, strategy of socio-economic development, region.

Tabl.: 5. **Bibl.:** 20.

Kyzym Mykola O. – D. Sc. (Economics), Professor, Corresponding Member of NAS of Ukraine, Director of the Research Centre of Industrial Problems of Development of NAS of Ukraine (2 floor 1a Inzheneryi Ln., Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: m.kyzym@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-8948-2656>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/Y-5422-2019>

Scopus Author ID: 57216130870

Соціально-економічний розвиток регіонів підпорядкований впливу факторів зовнішньої та внутрішньої нестабільності, що спричиняють коливання його динаміки, утворення внутрішньої та міжрегіональних дисбалансів і диспропорцій, які у загальному сенсі формують поле проблем, що потребують поглибленого аналізу при розробці заходів державної регіональної політики. Отже, дослідження проблем регіонального розвитку є базовим етапом розробки як стратегічних документів їх соціально-економічного розвитку, так і теоретичного підґрунтя державної регіональної політики.

У сучасних наукових теоріях і концепціях державної підтримки регіонального розвитку широко розглядається проблема формування стратегічних пріоритетів розвитку регіонів, зосередження на яких дозволяє не витратити марно ресурси та максимально ефективно реалізувати наявний у регіоні потенціал до саморозвитку. Такий підхід висвітлено в роботах В. Агофонова, В. Вакуленка, З. Варналія, І. Дегтярьової, О. Іванової, Ю. Керецмана, Ю. Ковбасюка, Н. Порплиці, С. Шульц та ін. Проте в багатьох випадках якість стратегічних документів, що регулюють регіональний розвиток та ефективність їх реалізації, залишається низькою, тому розробка відповідного наукового підґрунтя, яке б підсилює цей процес і вдосконалило процес стратегування регіонального розвитку в Україні, залишається актуальним завданням.

Метою статті є узагальнення сучасної практики розробки стратегій регіонального розвитку в Україні та обґрунтування переваг упровадження проблемно-орієнтованого підходу у процес стратегування соціально-економічного розвитку регіонів України.

Наукове завдання дослідження проблем регіонального розвитку знаходиться у смисловому полі системного аналізу, що вивчає феномен утворення проблемних ситуацій, проблем і способів їх вирішення в різних сферах функціонування та розвитку суспільства та природи. Представлені в науковій літературі тлумачення сутності поняття «проблемна ситуація» висвітлюють такі його аспекти, як складність, комплексність, важливість, необхідність вирішення, необхідність ліквідування наслідків та ін. (табл. 1).

Ідентифікація проблемних ситуацій у руслі проблемно-орієнтованого підходу до стратегування соціально-економічного розвитку регіонів України підпорядкована проблемно-орієнтованому підходу [8; 9], особливістю якого є орієнтація на усунення протиріч між будь-якими обмеженнями соціально-еко-

номічного розвитку та факторами, що можуть стати поштовхами для його погравлення. Як відзначає В. Агафонов, феномени «проблеми» та «цілі» так тісно пов'язані між собою, що важко визначити, який з них є первинним, тому можна стверджувати, що проблемні ситуації в регіональному розвитку виникають внаслідок недосягнення регіоном певних визначених цілей свого розвитку [10, с. 43]. Перевагою застосування проблемно-орієнтованого підходу в управлінні регіональним розвитком [11] є можливість ранжування цілей з точки зору їх пріоритетності для подолання проблемної ситуації та переходу до збалансованого розвитку.

Проблемні ситуації, що утворюються в процесі соціально-економічного розвитку регіонів країни, пов'язані з формуванням негативної динаміки показників, що його характеризують [12]. Для оцінювання соціально-економічного розвитку регіонів на державному рівні впроваджено такий порядок (табл. 2).

Для комплексної оцінки соціально-економічного розвитку регіонів України пропонується використовувати такі показники, як:

- індекс промислової продукції;
- рівні оплати за спожиту електроенергію та природний газ;
- темп зміни валової продукції сільського господарства;
- частка інноваційно-активних підприємств у загальній кількості промислових підприємств;
- темп зміни обсягу інвестицій в основний капітал та їх обсяг;
- приріст (зменшення) іноземних інвестицій до початку року;
- темп зміни обсягу прямих іноземних інвестицій та ін. [13].

Наведений підхід до комплексної оцінки соціально-економічного розвитку регіону відповідає сутності проблемно-орієнтованого підходу, його можна використовувати при розробці стратегій соціально-економічного розвитку регіонів України.

Регіони України здійснюють регулювання соціально-економічного розвитку за допомогою регіональних стратегій розвитку [14]. Як свідчить аналіз українського законодавства, підґрунтям для розробки стратегії регіонального розвитку виступають Закон України «Про стимулювання розвитку регіонів» [15], Закон України «Про засади державної регіональної політики» [16] та «Порядок розроблення

Деякі тлумачення сутності понять «проблемна ситуація» в науковій літературі

Автор(-и) / Джерело	Визначення
Філософська енциклопедія [1]	Питання або цілісний комплекс питань, що об'єктивно виникає в ході розвитку пізнання, вирішення яких становить істотний практичний або теоретичний інтерес
Є. Красільников [2]	Складне питання, вирішення якого невизначено і вимагає когнітивних зусиль. Це слово має негативну, нейтральну та позитивну конотації.
С. Лебєдєв [3]	Істотне питання, що має важливе теоретичне та практичне значення, для вирішення якого наявного знання або недостатньо, або можливість його використання далеко не очевидна
В. Савченко, В. Смагін [4]	Невирішена задача або питання, підготовлені до вирішення. Виникає ситуація, пов'язана ... з таким знанням предмета, який не пізнаний, але є знанням про незнання
Ф. Тарасенко [5]	Проблемна ситуація – деякий реальний збіг обставин, стан речей, яким хтось незадоволений і прагнув би його вирішити
В. Шинкарук [6]	Ситуація, що потребує активних дій і є спонукаючим чинником для цілеспрямованої діяльності людини (досліджень, проєктування та виконання), щоб ліквідувати наслідки чи запобігти їх виникненню
А. Фурман [7]	Проблемна ситуація в методології – низка різноманітних суперечностей, розривів і конфліктів у колективній методології, що змушує учасників виходити в рефлексивну позицію, створювати нові рефлексивні форми думок-комунікацій засобами ситуативного аналізу

регіональних стратегій розвитку і планів заходів з їх реалізації, а також проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації зазначених стратегій і планів заходів» [17].

Згідно з Порядком [17], регіональна стратегія має містити аналіз тенденцій та основних проблем соціально-економічного розвитку регіонів України. Цей аналіз покладається в основу визначення стратегічних цілей (пріоритетів) розвитку на майбутній період і підпорядкованої їм системи стратегічних цілей.

Станом на 2020 р. усі регіони України розробили стратегії соціально-економічного розвитку на період до 2027 р. Проведемо аналіз визначення проблем і цілей регіонального розвитку, що визначені в цих документах, на прикладі трьох областей України – Вінницької, Волинської та Харківської (табл. 3 – табл. 5).

У Стратегії збалансованого регіонального розвитку Вінницької області на період до 2027 року [18] наведено аналіз основних тенденцій соціально-економічного розвитку регіону, проте переліку чітко визначених проблем, що було ідентифіковано в процесі такого аналізу, не надано. Аналіз здійснено за такими напрямками:

- ✦ економіка та підприємництво (рівень розвитку економіки області; тенденції розвитку промисловості, у т. ч. її ресурсної забезпеченості; енергетика та енергозбереження; розвиток малого підприємництва; інвестиції та міжнародна діяльність; сільське господарство; роздрібний товарооборот; дорожнє господарство та транспорт; житловий фонд);

- ✦ стан навколишнього природного середовища;
- ✦ населення та демографія, ринок праці;
- ✦ освіта та наука;
- ✦ громадське здоров'я та медична допомога;
- ✦ туризм, культура, спорт;
- ✦ бюджетний профіль регіону.

Крім того, в документі наведено також напрями вдосконалення структури та територіальної організації господарського комплексу регіону, які певною мірою можна вважати результатами аналізу основних тенденцій соціально-економічного розвитку Вінницької області:

1. Ефективне використання існуючого природно-ресурсного потенціалу території області.
2. Розвиток виробництва біопалива на місцевій сировині.
3. Максимальне використання сприятливого транспортно-географічного положення Вінницької області та високої транзитивності її території.
4. Зменшення територіальних диспропорцій у рівні соціально-економічного розвитку внутрішньообласних регіонів.

У табл. 3 наведено запропоновані в Стратегії цілі розвитку Вінницької області.

Таким чином, у Стратегії збалансованого регіонального розвитку Вінницької області на період до 2027 року визначено п'ять стратегічних цілей регіонального розвитку, що охоплюють економічну, екологічну та соціальну сфери. Серед регіональних пріоритетів визначено впровадження у стратегічне планування Вінницької області Smart-

Порядок проведення комплексної оцінки соціально-економічного розвитку Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя

Суб'єкт процесу оцінки соціально-економічного розвитку регіонів	Повноваження та дії
Міністерства, інші центральні органи виконавчої влади, НАК «Нафтогаз України»	Щомісячно подають до Держкомстату, Мінекономіки та Мінрегіонбуду відомості про показник соціально-економічного розвитку Автономної Республіки Крим, областей, м. Києва та Севастополя разом з аналітичною довідкою стосовно обґрунтування факторів, що зумовили зміни в динаміці показників або відхилення від запланованих (прогнозних) показників.
Обласні та міські Київська та Севастопольська державні адміністрації, Рада міністрів АР Крим	Щомісячно до 25 числа наступного періоду подають до Мінекономіки та Мінрегіонбуду інформацію про стан соціально-економічного розвитку регіону та нагальні проблеми разом із пропозиціями щодо їх розв'язання за встановленою Мінекономіки формою
Держкомстат	Щомісяця готує на підставі показників соціально-економічного розвитку АР Крим, областей, міст Києва та Севастополя бюлетень соціально-економічного розвитку регіонів і подає його Кабінетові Міністрів України, Мінекономіки та Мінрегіонбуду до 3 числа другого місяця, що настає за звітним періодом. Щокварталу із застосуванням Методики рейтингової оцінки соціально-економічного розвитку АР Крим, областей, м. Києва та Севастополя визначає місце відповідного регіону за кожним показником, за кожною сферою соціально-економічного розвитку та за всіма сферами соціально-економічного розвитку регіонів і подає відповідні матеріали Кабінетові Міністрів України, Мінекономіки та Мінрегіонбуду до 3 числа другого місяця, що настає за звітним періодом
Мінекономіки	Координує роботу центральних органів виконавчої влади, Ради міністрів АР Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських держадміністрацій з питань проведення оцінки. Готує на підставі бюлетеня Держкомстату щодо соціально-економічного розвитку регіонів та інформації Ради міністрів АР Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських держадміністрацій звіт про результати проведення оцінки соціально-економічного розвитку АР Крим, областей, м. Києва та Севастополя і до 10 числа другого місяця, що настає за кварталом, подає їх разом із пропозиціями щодо розв'язання нагальних проблем у регіонах Кабінетові Міністрів України

Джерело: складено за [13].

спеціалізації, а також уперше проведено екологічну оцінку наслідків реалізації запропонованих заходів для довкілля.

Стратегія розвитку Волинської області на період до 2027 року [19] також містить глибокий аналіз особливостей соціально-економічного розвитку регіону, який здійснено за такими напрямками:

1. Демографічна ситуація та трудові ресурси (розглянуто особливості демографічної ситуації, що склалася в регіоні; наведено характеристику економічно активного населення, досліджено аспекти гендерної рівності).
2. Природні ресурси (земельні, водні, лісові ресурси; мінерально-сировинна база регіону; розглянуто також історико-культурну спадщину регіону).
3. Інфраструктура (транспортна, телекомунікаційна інфраструктура; проблеми енергозабезпечення та енергоефективності; житлово-комунальне господарство; освітня інфраструк-

тура; культура; розвиток туризму; соціальна сфера; охорона здоров'я, соціальне обслуговування).

4. Економічний розвиток та підприємництво (характеристика економіки області в цілому; аналіз промисловості, сільського господарства, інвестиційної, інноваційної та будівельної діяльності; характеристика галузей з економічним та інноваційним потенціалом; розвиток малого та середнього підприємництва; розвиток торгівлі та споживчого ринку).
 5. Фінансово-бюджетна сфера (аналіз доходів та видатків області; бюджет розвитку; аналіз особливостей формування інвестиційної складової місцевих бюджетів за рахунок субвенцій з державного бюджету).
- У табл. 4 наведено запропоновані в Стратегії цілі розвитку Волинської області.

Отже, Стратегія розвитку Волинської області на період до 2027 року в рамках реалізації кожної оперативної цілі надає завдання для їх досягнення.

Аналіз цілей у Стратегії збалансованого регіонального розвитку Вінницької області на період до 2027 року [18]

Стратегічні цілі	Оперативні цілі
1. Конкурентоздатний регіон на основі інноваційного та сталого розвитку	1.1. Модернізація транспортно-логістичної інфраструктури з урахуванням внутрішніх, міжрегіональних і міжнародних зв'язків. 1.2. Розвиток індустрії лікування та оздоровлення (медичний туризм). 1.3. Підтримка агропромислового виробництва. 1.4. Інноваційний розвиток регіону
2. Регіон належного та ефективного врядування	2.1. Розвиток електронного урядування та цифровізації. 2.2. Розбудова потенціалу інформаційно-аналітичної підтримки регіональної політики. 2.3. Посилення міжсекторного партнерства та співпраці
3. Регіон сталого гуманітарного розвитку	3.1. Створення системи забезпечення найкращих інтересів отримувачів соціальних послуг. 3.2. Формування пацієнт-орієнтованої системи охорони здоров'я. 3.3. Розвиток професійно-технічної освіти. 3.4. Розвиток регіональної інфраструктури фізичної культури та спорту вищих досягнень. 3.5. Розвиток туризму. Збереження та поширення культурної спадщини Вінниччини
4. Регіон спроможних громад	4.1. Підвищення економічної спроможності громад. 4.2. Забезпечення населення належним доступом до базових публічних послуг. 4.3. Забезпечення єдності та згуртованості в громадах. 4.4. Створення сприятливого середовища, розвиток національно патріотичного середовища для дітей та молоді
5. Регіон безпечного середовища	5.1. Вдосконалення системи цивільного захисту та громадської безпеки. 5.2. Посилення захисту на прикордонних територіях. 5.3. Забезпечення санітарного та екологічного благополуччя. 5.4. Збереження ландшафтного та біотичного різноманіття. 5.5. Збереження та раціональне використання водних ресурсів

Аналіз цілей у Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року [19]

Стратегічні цілі	Оперативні цілі
1. Підвищення конкурентоспроможності регіональної економіки	1.1. Підвищення інвестиційної привабливості. 1.2. Нарощення туристично-рекреаційного потенціалу. 1.3. Розвиток малого та середнього бізнесу. 1.4. Ефективна регіональна енергетика. 1.5. Підвищення продуктивності агропромислового сектора. 1.6. Підтримка перспективних видів аграрного виробництва
2. Розвиток людського капіталу та підвищення якості життя населення	2.1. Збереження та розвиток людського капіталу. 2.2. Створення умов для комфортного та безпечного проживання мешканців
3. Розвиток інноваційної економіки (на засадах смарт-спеціалізації)	3.1. Збільшення доданої вартості промислової продукції в секторах смарт-спеціалізації. 3.2. Розвиток інноваційної інфраструктури. 3.3. Розвиток людських ресурсів у галузях смарт-спеціалізації
4. Розвиток транскордонного співробітництва	4.1. Інфраструктурне забезпечення транскордонного співробітництва. 4.2. Стимулювання транскордонного співробітництва регіону
5. Раціональне використання природних ресурсів та екологічна безпека	5.1. Охорона та раціональне використання водних ресурсів та зниження негативного впливу на атмосферу. 5.2. Покращення господарювання відходами. 5.3. Збереження біологічного та відновлення ландшафтного розмаїття області

Наприклад, для досягнення оперативної цілі 1.3. Розвиток малого та середнього бізнесу (що входить до стратегічної цілі 1. Підвищення конкурентоспроможності регіональної економіки) пропонується вирішення таких завдань:

- ✦ розроблення механізмів фінансової підтримки розвитку малого та середнього бізнесу;
- ✦ розвиток інфраструктури підтримки бізнесу;
- ✦ активізація діалогу між представниками бізнесу, органів влади, громадськості.

У Стратегії розвитку Харківської області на 2021–2027 рр. [20] певною мірою реалізовано проблемно-орієнтований підхід і наведено аналіз не тільки тенденцій, але і проблем соціального, економічного та екологічного розвитку регіону. Проте чіткого переліку проблем у документі також не на-

ведено. Аналіз було здійснено за такими напрямками:

- ✦ загальна характеристика регіону за його розташуванням, природно-ресурсними особливостями, адміністративно-територіальним поділом і формуванням об'єднаних територіальних громад;
- ✦ демографічна ситуація і ринок праці;
- ✦ соціальна інфраструктура;
- ✦ економічний потенціал;
- ✦ розвиток підприємництва;
- ✦ зовнішньоекономічна діяльність;
- ✦ іноземні інвестиції;
- ✦ фінансово-бюджетна сфера;
- ✦ екологічна ситуація;
- ✦ розвиток міст і сільських територій.

У табл. 5 наведено запропоновані в Стратегії цілі розвитку Харківської області.

Таблиця 5

Аналіз цілей у Стратегії розвитку Харківської області на 2021–2027 роки [20]

Стратегічні цілі	Оперативні цілі
1. Забезпечення високої якості життя населення на всьому просторі регіону	1.1. Організація доступної та ефективної системи надання медичних послуг і створення умов для здорового способу життя населення. 1.2. Забезпечення доступних і якісних комунальних послуг у містах та енергозабезпечення сільського населення. 1.3. Забезпечення доступної та якісної освіти на всіх рівнях. 1.4. Забезпечення соціального захисту населення та гендерної рівності. 1.5. Забезпечення гармонійного фізичного та духовного розвитку всіх верств населення та реалізація молодіжної політики. 1.6. Забезпечення правопорядку та публічної безпеки
2. Забезпечення чистого оточуючого середовища на всьому просторі регіону	2.1. Поліпшення стану атмосферного повітря та запобігання змінам клімату. 2.2. Охорона та раціональне використання водних ресурсів. 2.3. Забезпечення якісного стану та відновлення деградованих та еродованих земель і ґрунтів. 2.4. Збільшення лісистості області та збереження біорізноманіття. 2.5. Створення ефективної системи поводження з промисловими та твердими побутовими відходами
3. Побудова конкурентоспроможної та смарт-спеціалізованої просторової економіки з високою доданою вартістю	3.1. Упровадження кластерного підходу до побудови смарт-спеціалізованої структури економіки, інтегрованої в глобальні ланцюги створення доданої вартості. 3.2. Розвиток сільських територій і територіальних громад шляхом створення робочих місць з високою доданою вартістю на базі фермерських і селянських господарств і їх кооперації. 3.3. Підтримка розвитку малого та середнього бізнесу. 3.4. Створення інноваційної та креативної економіки середніх і малих міст регіону. 3.5. Енергозабезпечення та створення ефективної системи енергозбереження в регіоні на інноваційній основі
4. Забезпечення інвестиційно привабливого клімату в регіоні та створення інноваційної та інвестиційної інфраструктури	4.1. Організація системи залучення та супроводження міжнародних і вітчизняних інвестицій. 4.2. Інституційне й інфраструктурне забезпечення інноваційної та інвестиційної діяльності, формування регіональної інноваційної системи. 4.3. Розвиток транспортної інфраструктури та сполучення
5. Забезпечення європейського рівня управління та самоврядування в регіоні	5.1. Проведення ефективної адміністративно-територіальної реформи зі створенням фінансово самодостатніх територіальних громад. 5.2. Упровадження системи електронного врядування в роботу регіональних і місцевих органів влади. 5.3. Підтримка розвитку інституцій громадянського суспільства. 5.4. Організація системи підготовки та перепідготовки держслужбовців і місцевого самоврядування. 5.5. Модернізація інформаційно-комунікативного регіонального простору

Стратегія розвитку Харківської області на 2021–2027 роки містить не тільки стратегічні, оперативні цілі та завдання з їх реалізації, але й індикатори реалізації. Наприклад, індикаторами реалізації оперативної цілі 1.1. Організація доступної та ефективної системи надання медичних послуг і створення умов для здорового способу життя населення (що входить до стратегічної цілі 1. Забезпечення високої якості життя населення на всьому просторі регіону) є такі:

- ✦ очікувана тривалість життя при народженні жінок і чоловіків та по досягненні ними 60 років;
- ✦ природний приріст населення на 1 тис. наявного населення;
- ✦ смертність дітей у віці до 1 року на 1 тис. живонароджених;
- ✦ кількість уперше зареєстрованих випадків захворювань за класами хвороб (новоутворення; хвороби органів дихання) на 100 тис. населення;
- ✦ забезпеченість населення лікарями всіх спеціальностей на 10 тис. наявного населення;
- ✦ кількість місць у закладах паліативної допомоги на 10 тис. населення.

ВИСНОВКИ

Упровадження проблемно-орієнтованого підходу у процес формування державної регіональної політики та розробки стратегій регіонального розвитку передбачає ідентифікацію проблем у соціально-економічному розвитку регіонів на основі поглибленого аналізу його особливостей. Одержаний перелік проблем стає підґрунтям для визначення стратегічних та операційних цілей розвитку регіону на майбутній період.

Проведений аналіз стратегій регіонального розвитку на період до 2027 р. Вінницької, Волинської та Харківської областей, а також інших 21 областей України дозволив встановити, що:

- ✦ процес визначення проблем соціально-економічного та екологічного розвитку регіону вимагає вдосконалення, оскільки наразі у стратегіях відсутня чітка ідентифікація проблем;
- ✦ незважаючи на відсутність чіткого переліку проблем регіонального розвитку, усі стратегії містять систему стратегічних та операційних цілей;
- ✦ кількість стратегічних цілей становить від 4 до 5, а кількість оперативних цілей – від 14 до 21;
- ✦ не всі регіони наводять індикатори досягнення стратегічних та оперативних цілей;
- ✦ не всі стратегії містять обґрунтування визначення цілей на основі аналізу проблем соціально-економічного та екологічного розвитку регіону.

Перспектива подальших досліджень полягає в удосконаленні методичних засад ідентифікації про-

BLEM соціально-економічного та екологічного розвитку та впровадженні їх у практику розробки регіональних стратегій. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Проблема // *Философская энциклопедия*. URL: https://dic.academic.ru/dic.nsf/enc_philosophy/3096
2. Красильников Е. Что такое «проблема»? Разбор термина. URL: <https://vc.ru/marketing/127499-что-такое-problema-razbor-termina>
3. Лебедев С. А. *Философия науки : словарь основных терминов*. 2-е изд. М. : Академический Проект, 2006. 320 с.
4. Савченко В. Н., Смагин В. П. *Начала современного естествознания: тезаурус*. Ростов н/Д. : Феникс, 2006. 336 с.
5. Тарасенко Ф. П. *Прикладной системный анализ : учебное пособие*. М. : КНОРУС, 2010. 224 с.
6. Проблема // *Філософський енциклопедичний словник / В. І. Шинкарук (гол. редкол.) та ін.* Київ : Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України : Абрис, 2002. С. 524.
7. Фурман А. Навчальна проблемна ситуація як об'єкт психологічного пізнання. *Психологія і суспільство*. 2007. № 1. С. 9–80. URL: <http://journals.urau.ua/index.php/1810-2131/article/view/124714/119188>
8. Іванова О. Ю., Малишко Ю. М., Лаптев В. І. Проблемно-орієнтований підхід до організації функціонування системи державного контролю в Україні. *Проблеми економіки*. 2017. № 2. С. 90–97. URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2017-2_0-pages-90_97.pdf
9. Shmatkov D. The Use of Causal Maps as Interdisciplinary Didactic Reduction Method. *Advanced Education*. 2016. Issue 6. P. 16–21. DOI: <https://doi.org/10.20535/2410-8286.74335>
10. Агафонов В. А. Системные принципы стратегического планирования на региональном уровне / Препринт # WP/2013/305. М. : ЦЭМИ РАН, 2013. 73 с.
11. Керецман В. Ю. *Державне регулювання розвитку регіонів України: теорія і практика : монографія*. Ужгород : ТОВ «РІК-У», 2019. 512 с.
12. Кизим Н. А., Хаустова В. Е., Козырева Е. В. Анализ особенностей региональной политики в Европейском Союзе. *Innovative Economics and Management*. 2016. № 3. С. 58–70. URL: <http://oaji.net/articles/2017/4367-1489648494.pdf>
13. Постанова Кабінету Міністрів України «Про запровадження комплексної оцінки соціально-економічного розвитку АР Крим, областей, мм. Києва та Севастополя» від 20.06.2007 р. № 833. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/833-2007-п#Text>
14. Кизим М. О., Хаустова В. Е., Козырева О. В. Анализ законодательства Украины з державної підтримки розвитку проблемних регіонів. *Бізнес Інформ*. 2016. № 7. С. 17–27. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2016-7_0-pages-17_27.pdf
15. Закон України «Про стимулювання розвитку регіонів» від 08.09.2005 р. № 2850-IV. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2850-15#Text>

16. Закон України «Про засади державної регіональної політики» від 05.02.2015 р. № 156-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#Text>
17. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку розроблення регіональних стратегій розвитку і планів заходів з їх реалізації, а також проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації зазначених регіональних стратегій і планів заходів» від 11.11.2015 р. № 932. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/932-2015-п#Text>
18. Стратегія збалансованого регіонального розвитку Вінницької області на період до 2027 року. URL: <http://vin.gov.ua/images/doc/vin/ODA/strategy/strategy2027.pdf>
19. Стратегія розвитку Волинської області на період до 2027 року. URL: <https://voladm.gov.ua/article/strategiya-rozvitku-volinskoyi-oblasti-na-period-do-2027-roku/>
20. Стратегія розвитку Харківської області на 2021–2027 роки. URL: <https://kharkivoda.gov.ua/content/documents/1026/102538/files/Стратегія.pdf>
- Krasilnikov, Ye. "Chto takoye «problema»? Razbor termina" [What Is a "Problem"? Parsing the Term]. <https://vc.ru/marketing/127499-chto-takoe-problema-razbor-termi-na>
- Kyzym, M. O., Khaustova, V. Ye., and Kozyrieva, O. V. "Analiz zakonodavstva Ukrainy z derzhavnoi pidtrymky rozvytku problemnykh rehioniv" [An Analysis of the Legislation of Ukraine on the State Support for Development of the Disadvantaged Regions]. *Biznes Inform.* 2016. https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2016-7_0-pages-17_27.pdf [Legal Act of Ukraine] (2005). <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2850-15#Text> [Legal Act of Ukraine] (2007). <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/833-2007-п#Text> [Legal Act of Ukraine] (2015). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#Text> [Legal Act of Ukraine] (2015). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/932-2015-п#Text>
- Lebedev, S. A. *Filosofiya nauki : slovar osnovnykh terminov* [Philosophy of Science: Dictionary of Basic Terms]. Moscow: Akademicheskii Proekt, 2006.
- "Problema" [Problem]. *Filosofskaya entsiklopediya*. https://dic.academic.ru/dic.nsf/enc_philosophy/3096
- "Problema" [Problem]. In *Filosofskiy entsyklopedychnyi slovnyk*, 524-. Kyiv: Instytut filosofii imeni Hryhoriia Skovorody NAN Ukrainy : Abrys, 2002.
- "Stratehiia rozvytku Kharkivskoi oblasti na 2021-2027 roky" [Development Strategy of Kharkiv Region for 2021-2027]. <https://kharkivoda.gov.ua/content/documents/1026/102538/files/Стратегія.pdf>
- "Stratehiia rozvytku Volynskoi oblasti na period do 2027 roku" [Development Strategy of Volyn Region for the Period up to 2027]. <https://voladm.gov.ua/article/strategiya-rozvitku-volinskoyi-oblasti-na-period-do-2027-roku/>
- "Stratehiia zbalansovanoho rehionalnoho rozvytku Vinnytskoi oblasti na period do 2027 roku" [Strategy of Balanced Regional Development of Vinnytsia Region for the Period up to 2027]. <http://vin.gov.ua/images/doc/vin/ODA/strategy/strategy2027.pdf>
- Savchenko, V. N., and Smagin, V. P. *Nachala sovremennogo yestestvoznaniya: teaurus* [Beginnings of Modern Natural Science: Thesaurus]. Rostov-on-Don : Feniks, 2006.
- Shmatkov, D. "The Use of Causal Maps as Interdisciplinary Didactic Reduction Method". *Advanced Education*, no. 6 (2016): 16-21. DOI: <https://doi.org/10.20535/2410-8286.74335>
- Tarassenko, F. P. *Prikladnoy sistemnyy analiz* [Applied System Analysis]. Moscow: KNORUS, 2010.

REFERENCES

Agafonov, V. A. *Sistemnyye printsipy strategicheskogo planirovaniya na regionalnom urovne* [System Principles of Strategic Planning at the Regional Level]. Moscow: TsEMI RAN, 2013.

Furman, A. "Navchalna problemna sytuatsiia yak ob'ekt psikhologichnoho piznannia" [Educational Problem Situation as an Object of Psychological Cognition]. *Psikhologhiia i suspilstvo*. 2007. <http://journals.uraua/index.php/1810-2131/article/view/124714/119188>

Ivanova, O. Yu., Malysheko, Yu. M., and Laptiev, V. I. "Problemno-orientovanyi pidkhid do orhanizatsii funktsionuvannia systemy derzhavnogo kontroliu v Ukraini" [The Problem-Oriented Approach to Organization of the Functioning of the State Control System in Ukraine]. *Problemy ekonomiky*. 2017. https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2017-2_0-pages-90_97.pdf

Keretsman, V. Yu. *Derzhavne rehuliuвання розвитку rehioniv Ukrainy: teoriia i praktyka* [State Regulation of the Development of the Regions of Ukraine: Theory and Practice]. Uzhhorod: TOV «RIK-U», 2019.

Kizim, N. A., Khaustova, V. Ye., and Kozyreva, Ye. V. "Analiz osobennostey regionalnoy politiki v Yevropeyskom Soyuze" [Analysis of Features of Regional Policy in the European Union]. *Innovative Economics and Management*. 2016. <http://oaji.net/articles/2017/4367-1489648494.pdf>